

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціальної педагогіки
та психології

О.В. Пономаренко
(ініціали та прізвище)
« 31 » 08 2023

ПСИХОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЙ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

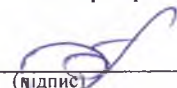
підготовки магістра

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 053 – психологія
освітньо-професійна програма «ПСИХОЛОГІЯ»

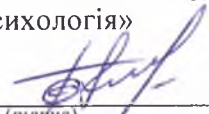
Укладач: Ткалич М.Г., д-р психол.наук, професор, професор кафедри психології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від “ 31 ” 08 2023 р.
Завідувач кафедри психології

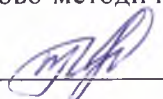

Н.О. Губа
(ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми
«Психологія»

Г.О. Горбань
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету СПП

Протокол № 1 від “ 30 ” 08 2023 р.
Голова науково-методичної ради факультету
СПП

Т.В. Турбар
(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
		Цикл професійної підготовки освітньої програми	
Спеціальність 053 - Психологія	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		2	2
	Змістових модулів – 3	Лекції	
		12 год.	4 год.
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Кількість поточних і контрольних заходів – 18	Практичні	
		24 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		54 год.	82 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Психологія організацій» – аналіз психологічних феноменів, що спостерігаються в діяльності організацій, управлінні як організаційному процесі, формування умінь та навичок організаційного консультування, розробки практичних рішень по удосконаленню діяльності в різноманітних організаційно-управлінських структурах та соціально-психологічних ситуаціях, поглиблення знань в галузі психології особистості та соціальної психології.

Завдання дисципліни:

1. Формування спеціальних знань, необхідних для аналізу основних теорій організації та еволюції знань про організаційні феномени; розуміння психологічних складових діяльності організацій в сучасних умовах.
2. Оволодіння знаннями, які відображають зміст, структуру, основні складові соціально-психологічних, психологічних та організаційних особливостей діяльності організацій.
3. Формування спеціальних вмінь, що забезпечують професійний аналіз психологічних проблем в організації та розробку і впровадження програм психологічного супроводу персоналу.
4. Формування компетентностей виявляти організаційні феномени та їхні психологічні складові; діагностувати, аналізувати та розробляти психологічні технології для вирішення психологічних проблем організацій.
5. Формування ефективних навичок вирішення психолого-організаційних та психолого-управлінських проблем в організаціях.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми за результатами вивчення навчальної дисципліни здобувач має

набути такі програмні компетентності:	методи і контрольні заходи
– ІК. Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.	– метод усного контролю, – метод письмового контролю, – метод тестового контролю, – метод практичної
- ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	перевірки,
- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	– метод самооцінки

- ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності	– вхідний контрольний захід; – поточні контрольні заходи, – тематичні контрольні заходи; – атестаційний контроль; – підсумковий контроль. – контроль на практичних заняттях.
- ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами	
- ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети	
– СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики	
– СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями	
досягти таких програмних результатів навчання:	методи і контрольні заходи
ПРН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій	– метод усного контролю, – метод письмового контролю, – метод тестового контролю, – метод практичної перевірки, – метод самооцінки – вхідний контрольний захід; – поточні контрольні заходи, – тематичні контрольні заходи; – атестаційний контроль; – підсумковий контроль. – контроль на практичних заняттях.
ПРН7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях	
ПРН11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності	
ПРН14. Уміння вирішувати психологічні проблеми, пов'язані з організацією та керівництвом людськими ресурсами, супроводом групових та робочих процесів, поведінкою фахівців	
ПРН16. Знати про здобутки класичної та сучасної психології у сфері методології, теорії, практики та емпіричних досліджень	

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Психологія організацій» логічно й змістовно-методично пов'язана з дисциплінами «Психологія управління», «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психологія малих груп».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія організацій

Тема 1. Поняття про психологію організацій, принципи та структура.

Предмет психології організацій. Основне завдання психології організацій. Опора на знання з інших психологічних дисциплін (психології праці, інженерної, педагогічної, соціальної, організаційної психології). Поняття організацій: у широкому та вузькому розумінні. Загальні ознаки процесу управління в організації. Структура психології організацій. Сучасні дослідження у психології організацій: методологічні, галузеві (управління економікою та суспільно-політичними і духовними видами діяльності). Психологія поведінки та діяльності і соціологія організацій.

Тема 2. Методи психології організацій та її зв'язок з іншими науками.

Особливості загальнопсихологічних методів у психології організацій. Специфіка спостереження за його метою та об'єктом. Експеримент (індивідуальний, груповий, масовий). Метод ігор і розв'язання ситуацій, характерних для управлінської діяльності. Метод соціометричних виборів у дослідженнях виробничих колективів. Особливості асоціативного експерименту. Зв'язок психології організацій з іншими галузями психології. Взаємозв'язок психології організацій з віковою психологією (психологія дорослого, акмеологія); з психологією праці та її розділами (особливості управління у різних галузях суспільної практики); з інженерною (управління технікою, автоматизовані системи управління, операторська діяльність); із соціальною (взаємовідносини у виробничих колективах, спілкування, спільна діяльність в організації); з політичною (адміністративно-державне

управління); з економічною (економічний ефект оптимізації управлінської діяльності); з педагогічною психологією (підготовка спеціалістів управління, професійна адаптація, підвищення кваліфікації працівників).

Тема 3. Поняття про кадрову політику, форми, методи та види психологічної роботи з персоналом організацій

Кадрова політика. Типи кадрових політик, особливості сфери діяльності, типу підприємства. Методи оцінки кадрової політики, переваги та недоліки різних типів кадрової політики. Діяльність психолога в організації. Види діяльності, форми роботи. Поняття про психологічний супровід персоналу, його напрями та особливості реалізації.

Змістовий модуль 2. Структура психологічної роботи в організації.

Тема 4. Соціально-психологічні характеристики організації.

Поняття про міжособистісні відносини. Соціальна структура організації. Формальні та неформальні групи організації. Формальні групи – кадрова структура організації, що визначає розподіл праці та забезпечує досягнення мети організації. Типи формальних груп: група керівника, робоча (цільова) група, комітет (комісія, рада). Характеристики неформальних організацій. Причини вступу людей у неформальні організації. Вплив неформальних організацій на роботу установи (соціальний контроль; опір змінам; неформальні лідери). Характеристика лідерства. Концепції лідерства: теорія лідерських ролей Бейлса; теорія рис лідерства (М. Вебер), інтерактивна теорія; ситуаційна теорія Ф. Фідлера; стратометрична концепція А. В. Петровського. Особистість лідера Типи лідерів: інтелектуальний; емоційно-комунікативний; практичний; універсальний. Позитивні риси особистості лідера. Поняття про популярність. Фактори популярності. Порівняння ознак популярності та привабливості.

Тема 5: Проблеми організаційного консультування та соціально-психологічного навчання персоналу

Основи підготовки та навчання. Навчання та продуктивність. Аналіз потреб у навчанні. Процес навчання під час навчання. Характеристики слухачів. Теорії навчання та мотивації, застосовані до навчання. Принципи навчання. Організації, що навчаються. Зміст і методи навчання. Методи навчання. Методи навчання на місці роботи. Методи навчання поза місцем. Дистанційне навчання. Тренінг «Критичне мислення». Зміст тренінгу. Оцінювання програм навчання. Оцінювання навчання. Критерії навчання. Аналіз корисності. Схеми оцінки навчання. Проблеми рівних можливостей працевлаштування під час навчання. Спеціалізовані навчальні програми. Розвиток менеджменту та лідерства. Центри оцінювання. Зворотній зв'язок на 360 градусів. Коучинг. Неформальне навчання. Навчання з питань сексуальних домагань. Навчання етики.

Тема 6: Система оцінки персоналу.

Поняття про центри оцінки. Основи оцінювання. Минуле та сьогодення тестування. Що таке тест? Що означає тестова оцінка? Що таке тестова батарея? Де знайти тести. Категорії адміністративних тестів. Тести швидкості та потужності. Групові та індивідуальні тести. Міжнародна практика оцінювання. Процедури оцінювання. Зміст оцінювання проти процесу. Процедури оцінювання: Тести на когнітивні здібності. Тести на знання. Тести фізичних здібностей. Психомоторні здібності. Особистість. Практичні питання, пов'язані з показниками особистості. Тестування чесності. Емоційний інтелект. Індивідуальне оцінювання. Інтерв'ю. Зміст інтерв'ю. Процес співбесіди. Центри оцінювання. Зразки роботи та ситуаційні тести. Зразки тестів роботи. Тести на оцінку ситуації. Спеціальні теми в оцінюванні. Додаткова валідність. Оцінки та рекомендаційні листи. Суперечлива практика оцінювання: графологія та Поліграф. Тестування на наркотики та алкоголь. Комп'ютерне та Інтернет-тестування. Неконтрольоване Інтернет-тестування.

Змістовий модуль 3. Окремі напрями психологічної роботи з організаціями

Тема 7: Організаційна культура та методи психологічної підтримки.

Поняття про культуру. Теорія культурних відмінностей Говстеда. Розбудова культури обслуговування клієнтів: випадок Нордстрема. Розуміння організаційної культури. Характеристики організаційної культури, її особливостей та змісту. Створення та підтримка організаційної культури, можливості застосування психологічних методів супроводу. Зміна ролі етики та національної культури. Зіткнення культур. Розмаїття та рівність як цінності організаційної культури сучасних організацій.

Тема 8: Мотивація персоналу: зміст, структура, технології психологічної роботи.

Вступ до мотивації. Цінності, потреби та мотиви особистості на робочому місці. Центральна позиція мотивації в психології. Коротка історія теорії мотивації в психології. Метафори мотивації. Людина як машина. Людина як науковець. Значення та важливість мотивації на робочому місці. Мотивація та результативність. Мотивація та баланс між роботою та особистим життям. Теорії мотивації — класичні підходи. Теорії людини як машини. Внутрішня механічна теорія: теорія потреби Маслоу. Зовнішня механічна теорія: теорія підкріплення. Теорії людини як вченого. Теорія VІЕ Врума. Теорія справедливості. Сучасні підходи до трудової мотивації. Підходи «людина як намір». Теорія цілепокладання. Теорії контролю та концепція саморегуляції. Концепція самоефективності в сучасній теорії мотивації. Теорія дії. Нові запити персоналу щодо мотивації. Нова мотиваційна тема: Підприємець. Практичні питання мотивації. Чи можна мотивацію виміряти? Умовні винагороди. Збагачення роботи.

Тема 9: Задоволеність роботою, відданість та лояльність персоналу.

Поняття про задоволеність роботою. Чому ми повинні дбати про ставлення працівників? Що змушує працівників бути задоволеними своєю роботою та відданістю їй? Які індивідуальні відмінності впливають на задоволеність роботою? Чи задоволені працівники іншими аспектами свого життя? Чи виправдовуються очікування працівників щодо роботи? Чи підходить працівник роботі та організації? Чи подобаються завдання? Чи подобається працівникам працювати з керівниками та колегами? Чи незадоволені колеги зовні? Чи винагороди та ресурси надаються справедливо? Чи є шанс на зростання та виклик? Інтеграція теорій. Що робити, якщо ви незадоволені своєю роботою. Вимірювання задоволеності роботою та відданості. Зазвичай використовувані стандартні інвентаризації. Профіль зайнятості. Наслідки незадоволення та іншого негативного ставлення до роботи. Прогули. Контрпродуктивна поведінка. Відсутність організаційної громадянської поведінки.

Тема 10: Стрес та професійне вигорання персоналу. Психологічне благополуччя персоналу.

Проблема стресу. Вивчення стресу на робочому місці. Що таке стресор? Поширені стреси на роботі. Фізичні стреси/причини виконання завдань. Психологічні стреси. Наслідки стресу. Поведінкові наслідки стресу. Психологічні наслідки стресу. Фізіологічні наслідки стресу. Графіки роботи. Позмінна робота. Робочий тиждень. Стислі графіки. Теорії стресу. Модель попиту-контролю. Модель «Людина–оточення». Індивідуальні відмінності в стійкості до стресу. Модель поведінки типу. Зниження стресу та управління ним. Стратегії первинної профілактики. Дизайн роботи та роботи. Когнітивна реструктуризація. Стратегії вторинної профілактики. Навчання з управління стресом. Техніки релаксації та біологічного зворотного зв'язку. Соціальна підтримка. Стратегії третинної профілактики. Резюме стратегій подолання стресу. Майбутні тенденції роботи та виклики стресу та управління стресом.

Тема 11: Програми work-life balance та соціальної підтримки для персоналу організацій

Поняття про психологічне благополуччя персоналу. Динаміка розвитку ідей: баланс робота сім'я, робота – життя, інтеграція робота – життя. Базові концепції балансу, позитивні / негативні характеристики взаємодії робота – життя. Поняття про рольовий розподіл, рольовий

стрес, рольове перенавантаження. Модель балансу робота – життя. Ресурси, переваги, обмеження програм балансу робота – життя. Копінг-стратегії, резильєнтність, тайм-менеджмент: технології та методи психологічної допомоги у формуванні балансу. Можливості організації у наданні соціальної підтримки персоналу. Заходи соціальної підтримки.

Тема 12 : Психологічний терор на робочому місці: мобінг та булінг. Насильство на роботі.

Поняття про психологічний терор. Види психологічного терору: мобінг та булінг вертикальні та горизонтальні. Причини та особливості психологічного терору. Його наслідки та профілактика. Насильство на роботі. Стрес і насильство на робочому місці. Рівні насильства. Послідовність насильства на досвіді. «Типовий» жорстокий працівник. Теорії насильства на робочому місці. Гіпотеза фрустрації–агресії. Гіпотеза «справедливості». Особливий тип насильства: залякування. Який висновок ми можемо зробити про насильство на робочому місці?

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів	
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня, балів	Практ. зав-ня, балів
		ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.	ден.	заоч.		
1	12	10	2	4	2	6	0	2	10	10	10
2	12	10	2	4	2	6	0	2	10	10	10
3	36	16	4	4	0	12	4	20	32	10	10
Усього за змістові модулі	60	36	8	12	4	24	4	24	52	30	30
Екзамен	30							30	30	20	20
Разом		90						54	82	100	

5. Темі лекційних занять

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Тема 1. Поняття про психологію організації, принципи та структура.	2	
1	Тема 3. Поняття про кадрову політику, форми, методи та види психологічної роботи з персоналом організацій	2	2
2	Тема 4. Соціально-психологічні характеристики організації.	2	
2	Тема 5: Проблеми організаційного консультування та соціально-психологічного навчання персоналу	2	2
3	Тема 8: Мотивація персоналу: зміст, структура, технології психологічної роботи.	2	
3	Тема 11: Програми work-life balance та соціальної підтримки для персоналу організацій	2	
Разом		12	4

6. Темі практичних занять

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
1	Тема 1. Поняття про психологію організації, принципи та структура.	2	
1	Тема 2. Методи психології організації та її зв'язок з іншими науками.	2	
1	Тема 3. Поняття про кадрову політику, форми, методи та види психологічної роботи з персоналом організацій	2	
2	Тема 4. Соціально-психологічні характеристики організації.	2	
2	Тема 5: Проблеми організаційного консультування та соціально-психологічного навчання персоналу	2	

Змістовий модуль	Назва теми	Кількість годин	
		ден.	заоч.
2	Тема 6: Система оцінки персоналу.	2	
3	Тема 7: Організаційна культура та методи психологічної підтримки.	2	
3	Тема 8: Мотивація персоналу: зміст, структура, технології психологічної роботи.	2	2
3	Тема 9: Задоволеність роботою, відданість та лояльність персоналу.	2	
3	Тема 10: Стрес та професійне вигорання персоналу. Психологічне благополуччя персоналу.	2	
3	Тема 11: Програми work-life balance та соціальної підтримки для персоналу організацій	2	2
3	Тема 12 : Психологічний терор на робочому місці: мобінг та булінг. Насильство на роботі.	2	
Разом		24	4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

Змістовий модуль	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	Навчальний тест	Змістовий модуль 1	Правильна відповідь	2
	Конспектування першоджерел	Наукова література з тем модуля 1	Якість підготовленого конспекту	2
	Участь у загальному обговоренні з тем практичних занять	Практична перевірка, усний контроль з теми практичного заняття 1	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	4
2	Навчальний тест	Змістовий модуль 2	Правильна відповідь	2
	Конспектування першоджерел	Наукова література з тем модуля 2	Якість підготовленого конспекту	2
	Участь у конференції з тем практичних занять	Практична перевірка, усний контроль з тем практичних занять	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	4
3	Навчальний тест	Змістовий модуль 3	Правильна відповідь	4
	Конспектування першоджерел	Наукова література з тем модуля 3	Якість підготовленого конспекту	4
	Участь у загальному обговоренні з тем практичних занять	Практична перевірка, усний контроль з тем практичних занять	Обґрунтованість висловів, орієнтація в темі	26
Атестації	Атестаційний контроль 1	Тестування 1	Правильна відповідь	5
	Атестаційний контроль 2	Тестування 1	Правильна відповідь	5
Усього за контр.заходів	16			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
Екзамен	Підсумковий тест	Зміст дисципліни	Правильна відповідь	20
	Практичні індивідуальні завдання:	Завдання 1: Розробити програму психологічного супроводу персоналу Завдання 2: Представити мотиваційні програми розвитку персоналу Завдання 3: Визначити заходи «work-life balance»	Вимоги та критерії до виконання та оформлення подано у СЕЗН ЗНУ (Moodle)	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб./ За наук. ред. Л.М. Карамушки. К.:Фірма „ІНКОС”, 2005. 366с.
2. Ткалич М.Г. Психологія гендерної взаємодії персоналу організацій : [монографія]. Київ-Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 315 с.
3. Frank J. Landy, Jeffrey M. Conte (2013) *Work in the 21st century. An introduction to industrial and organizational psychology.* Wiley
4. Michael G. Aamodt (2010) *Industrial/Organizational Psychology: An Applied Approach.* 6th ed. Wadsworth
5. Berrin Erdogan, Talya Bauer (2010) *Organizational behavior* 1.1. FlatWorldKnowledge Inc.

Додаткова:

6. Віллінк Дж. Стратегія і тактика лідерства. К.: Book Chef, 2021. 368 с.
7. Власова О.І., Никоненко Ю.В. Соціальна психологія організацій та управління. К.: Центр навчальної літератури. 2019. 396 с.
8. Карамушка Л. М. Психологія управління (на матеріалі діяльності освітніх організацій): Навчальний посібник – К.: Київський міжнародний університет, 2002. – 268с.
9. Колодей К. Моббінг: психотерор на робочем месте и в школе. Харків.: Гуманітарний центр, 2021. 404 с.
10. Лубит Р.Х. Токсичні менеджери та інші важкі люди. Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2005. 392 с.
11. Организационная культура. Власть и политика, контекст и дискурс-анализ / Під ред. Ф. Джейблін та ін. Харків.: Гуманітарний центр, 2021. 404 с.
12. Ткалич М.Г., Дубяга Я.І. Теоретичне обґрунтування моделі професійної самореалізації фахівців Державної служби зайнятості України. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*, 2019 Vol. 5 Issue 6. PP. 184 – 197.
13. Ткалич М.Г. Гендерно-орієнтовані технології психологічного супроводу персоналу організацій. *Психологія особистості на сучасному ринку праці*: монографія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 39-45
14. Ткалич М.Г., Дубяга Я.І. Психолого-організаційні технології розвитку професійної самореалізації фахівців ДСЗУ. *Психологія особистості на сучасному ринку праці*: монографія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 237-244
15. Ткалич М.Г., Дубяга Я.І. Задоволеність працею в контексті професійної самореалізації персоналу: результати емпіричного дослідження. *Проблеми сучасної психології: науковий журнал*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. № 2 (21). С.97-104.
16. Фернхам А., Тейлор Дж. Темна сторона поведінки на роботі: як зрозуміти чому співробітники звільняються, крадуть або обманюють вас. Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2005. 336 с.
17. Tkalych, M. Work-life balance programs as a kind of employees social and psychological support. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* 2021. Т. 4. № 24. С. 75-82. URL: <http://orgpsy-journal.in.ua/index.php/oep/article/view/316>.

8. Інформаційні ресурси

1. https://scholar.flatworldknowledge.com/books/34756/fwk-122425-ch01_s01
2. <https://djvu.online/file/GaENgZzRH8ME1>
3. <https://www.apa.org/search?query=organizational%20psychology>